

Du skal fortælle historien, som om den blev fortalt for første gang

*Ved at få fortalt om historien,
græsk og nordisk mytologi
træder man ind i en kulturarv*

SERIE – Fortælling og fortællere.

Storytelling fremhæves gang på gang som et altoverskyggende “must” for virksomheder, organisationer og institutioner – tidens mirakelkur, der skaber den fantastiske selviscenesættelse.

Friskolebladet afslutter her serien med en fortæller med mange års erfaring i at fortælle for børn i friskolen, hvor den mundtlige fortælling er en halvandenhundredårig tradition.

Læseplan for fortælling på Frederiksberg Friskole

Ingegerd Auken har haft fortællingen med hele sit professionelle liv som lærer: “Jeg er jo gammel Steiner-lærer, og i en Rudolf Steiner-skole er al undervisning formidlet via fortælling. Man fortæller om dyrene og planterne. Jeg har været på Rudolf Steiner Skolen i Odense i 14 år, og nu har jeg været her på Frederiksberg Friskole i 14 år.”

På Frederiksberg Friskole er fortælling skemalagt som fag. I børnehaveklassen har de fortælling fem timer om ugen, i 1., 2., 3. og 4. klasse er der afsat tre timer, og i 5. til 7. klasse to.

Der er udarbejdet læseplan for faget. I børnehaveklassen får de således fortalt fra den nordiske mytologi, i 1. klasse fra Det Gamle Testamente. I 2. klasse får de f.eks. fortalt om Ridderne af Det Runde Bord, Kong Arthur-historierne, og i 3. klasse er det græsk mytologi. I 6 klasse får de f.eks. Det Nye Testamente. Der er noget, man skal igennem på de forskellige alderstrin.

“Jeg har sådan et fortællelys. Når lyset bliver tændt, så går vi ind i det der fortællerum, og der skal der bare være ro. Og når fortællingen er færdig, slukker jeg lyset. Det tror jeg nu kun, det er mig, der gør her. Det er noget, der stammer fra Steiner-skolen”, fortæller Ingegerd Auken.

Historieundervisningen er også en del af fortællefaget,

og det er vel at mærke *kronologisk* historie. Allerede i børnehaveklassen begynder de med jernalderen, og så går det videre med jernalder og bronzealder. Ligesom historie er kristendom heller ikke et selvstændigt fag, men en del af “fortælling”.

I de store klasser er fortælling lærerens mundlige fortællinger fra Danmarks- og Verdenshistorien, men der kommer selvfølgelig mere dialog, når der f.eks. fortælles om Grundloven. Fortælletimerne forekommer derfor ikke i det samme magiske rum, som på de yngre klassetrin, men målet er det samme hele skoleforløbet igennem: at få sat historien og sig selv ind i en sammenhæng. Det er en svær, men vigtig opgave.

“Vi bruger også fortælling uden for fortælletimerne – i de andre fag”, fortæller Auken. “Fortællinger om faktuelle ting er også vigtige. Om biologiske fænomener, fysik. Naturhistorier, som det hed i gamle dage.

At levendegøre, det er det, det handler om, og dér, det bliver rigtig svært”.

Lærerne

– *Er fortælling fordelt mellem flere lærere?*

“Rigtig mange. Der er kun ganske få, der ikke fortæller. Af en klasselærer forventer jeg bare, at dét kan de.”

– *Har lærerne specialiseret sig i bestemte fortællinger?*

“For mig er fortælling til daglig brug”

Ingegerd Auken er skoleleder ved Frederiksberg Friskole og har mange års erfaring i at fortælle for børn og voksne. Hun er tidligere lærer ved Rudolf Steiner Skolen i Odense, hvor den mundtlige fortælling er central i undervisningen, og er siden havnet på en grundtvig-koldsk friskole, som fra en anden og ældre, dansk skoletradition har den mundtlige fortælling med i bagagen.

Gennem en årrække har Ingegerd Auken fortalt historier fra bl.a. Selma Lagerlöfs forfatterskab på De Frie Skolers Fællesmøde, men har også fortalt for både børn og voksne på andre skoler og i andre kulturelle sammenhænge.

“Nej, normalt ikke. Men jeg ved, at det er et stort arbejde at have fortælletime måske tre gange om ugen, men som udgangspunkt tager man den fortælling, der hører til planen for ens klasse. Men selvfølgelig kan det ske, at en 6. klasse, der f.eks. har Det Nye Testamente, får det fortalt af én lærer, mens klasselæreren så tager den historiske fortælling. Sådan kan man godt dele det lidt, men jeg må sige, at som dansklærer og klasselærer kan man have utrolig stor glæde af at have fortælling.

Men ind imellem fortælling i klasserne har vi fælles morgensang, og der fortæller jeg for hele skolen. Vi er 157 elever nu. Sidst var i forbindelse med en uge, hvor vi havde cirkus som tema, og der fortalte jeg over fem gange over en bog på 180 sider for hele skolen.

– *Hvordan tilegner du dig sådan en kæmpe stor bog, som du ikke kender på forhånd? Hvordan lærer du det?*

“Det er et stort arbejde, men hvis bogen er stor, skriver jeg stikord ned. Så læser jeg bogen en gang til. Og når jeg så cykler til skole – jeg har over 6 kilometer – så memorerer jeg den igennem for mig selv.

Men når jeg så fortæller, så har jeg ikke mine stikord med. Enkelte gange kan jeg godt have nogle navne skrevet ned, hvis jeg kan mærke, at de er svære at huske.”

Ingen fortolkning, tak

At kunne lytte til en historie er så fundamentalt, at man efter Aukens mening næsten kan bruge det som skolemodenhedsprøve: “Jeg mener, at almindelige børn fra børnehaveklassen er helt klar at lytte til en fortælling. De er så opmærksomme og er måske de bedste lyttere.

Børn fra børnehaveklassen en instinktiv fornemmelse af, at det er noget, der bliver dem givet.”

– *Hvad betyder det?*

“Det betyder, at man ikke bare læser op af en bog. Du har sikkert prøvet at læse op for dine børn, og det går side op og side ned, og pludselig opdager du, at du ikke ved, hvad du læser op. Det kan du ikke, når du fortæller. Børnene kan mærke, at du er afhængig af dem. Du fortæller til deres øjne. De sidder med åben mund. De spiser det også.”

Ind imellem kan det dog være nødvendigt at hjælpe eleverne med at forstå det fortalte, hvis der er ting og fænomener, de ingen erfaringer har i – f.eks. i historier fra gamle dage, men hun understreger kraftigt, at fortælleren ikke må blande sig i fortolkningen eller i elevernes billeder, ligesom det er forbudt at tjekke/evaluere deres forståelse af det fortalte. Fortællingen modtages og forstås forskelligt fra elev til elev og forbinder sig til den enkeltes livshistorie. Fortællingen skal have lov at leje sig i den

“Bag fortællingen ligger en antagelse af, at tilværelsen har mening”

enkelte elevs urørlighedszone – og er derfor et eklatant udtryk for den særlige “friskolepædagogik” – i stærk opposition til den fremherskende måle-og-veje-pædagogik.

Fortælling til daglig brug

– *Jeg har ved flere lejligheder hørt dig fortælle store komplekse historier fra litteraturen. Hvad er forskellen på dét, og så det, du fortæller i skolen?*

“For mig er fortælling til daglig brug. Det skal være en måde at formidle på. Det er et håndværk. Det er ikke finpudset. Jeg står ikke frem som skuespiller. Det der med at stille sig op *foran* fortællingen er jeg ikke meget for.

– *I forhold til andre fortællere, f.eks. en stand-up komiker, så træder du tilbage i forhold til fortællingen?*

“Ja. Det er ikke fortælleren, der skal promoveres.

Jeg har været så heldig at have oplevet gamle Anna Sophie Seidelin. Dér stod hun bare i sin kedeldragt – og lagde en magi ud omkring sig. Hun sagde, at fortalt litteratur altid er en tolkning. Hun lavede også om på historien og byttede rundt på det. Det tør jeg ikke på samme måde – og har heller ikke tid til det.

Fortælleren er vigtig, men ikke pointen

– *Hvor meget betyder fortælleren for fortællingen?*

“Fortælleren betyder enormt meget. Det, der er afgørende, er, at du har øjenkontakt, at man kan mærke, at du er til stede *i* fortællingen, og at det ikke bare bliver til manér. Det er at skabe stemning. Jeg har oplevet nogle fortællere, hvor det måske blev for meget effekt, for meget teknik. Det gælder ikke om at instudere nogle bestemte attituder.

Omvendt har jeg også hørt Jens Peter Madsen og Erling Hjernø fortælle om “En Dreng med en Livlig Fantasi” (omtalt i Fb nr. 9, 2008) Det var meget indstuderet, men det var også fantastisk godt. Når jeg går ud og fortæller rundt omkring, det gør jeg jo ind imellem, så tror jeg min styrke ligger i, at jeg bruger det til daglig. Det bliver det lidt hverdagsagtigt af.”

Børn det bedste publikum

“Og så er der det med at fortælle for børn. Det er jo det bedste publikum. Voksne bliver distraherede. Det gør børn ikke på samme måde. Jeg synes, børn er et fantastisk publikum. Jeg synes fortælling er så godt for moderne børn. Med alle de billeder, vi er omgivet af.

En fortælling skal passe til elevernes alder

“I Steiner-skolerne har man beskrevet, hvad man skal gennemgå på de enkelte klassetrin. Og det hænger sam-

men med bevidsthedsudviklingen. Man taler om en 9-årskrise omkring 3. klasse. På det tidspunkt får børnene større og større selvbevidsthed og træder ligesom ud af Paradis. Der sætter man ind med Det Gamle Testamente og uddrivelsen af Paradis.

Da jeg begyndte på Steiner-skolen, spurgte jeg en kollega: “Hvordan skal jeg fortælle det her”. “Du skal fortælle historien, som om den blev fortalt for allerførste gang”, lød svaret.

Det var en fantastisk hjælp for mig! Jeg fortalte om Kain, der myrdede sin bror Abel, så det pludselig gik op for tilhørerne, at sådan *kunne* det blive mellem mennesker. Der var et grundvilkår, de spejlede sig i. Man begynder som 9-årig at sætte spørgsmålstegn ved sine forældre, ens gang er ikke længere så let på jord, løven og lammet kan ikke længere gå fredeligt ved siden af hinanden, vi skal dø, og jalousi kan få brødre til at dræbe hinanden.

Det glemmer jeg aldrig.”

Op gennem børnenes skolegang skal fortællingerne udvælges efter børnenes udviklingstrin. Men det gør ikke noget, at der er svære ord. Det er ligesom, når man synger salmer. For de små gør det ikke noget, at der er ord, de ikke forstår. Men man skal tage hensyn til børnenes alder i forhold til den problematik, der ligger i fortællingen, mener Ingegerd Auken.

Bare kom i gang

– *Hvordan bliver man en god fortæller?*

“Man skal bare kaste sig ud i det, og man skal øve sig. Jeg synes, det er sjovt at se, hvor mange lærere her der gør det. Det er så givende i forhold til børn. Jeg tror, man lærer det ved bare at gøre det. Hver har sin egen stil. Det er forskelligt fra lærer til lærer.”

– *Hvad med personlige beretninger fra egen barndom for eksempel?*

“Det, synes jeg, er fantastisk! Jeg er bedst til at *formidle*, det andet har jeg ikke dyrket, men det er der nogle, der er fantastisk dygtige til.

Nogle forældre siger, når de ser, der står fortælling på skemaet, “nå, så lærer børnene også at fortælle”. Nej, det gør de ikke. De lærer at *lytte*. Det er envejskommunikation. Det er sådan, det er.

Men derfor kan man jo godt i dansktimerne lade børnene fortælle. Selvfølgelig bliver de bedre fortællere af at lytte, men det er bare ikke det, der er formålet i fortællertimerne.

I den gode fortælling lærer du koncentration, og du lytter uden at tænke over det.

En god fortælling kan være bedre end bogen, den formidler.

Tilværelsen har mening

“Ved at få fortalt om historien, græsk og nordisk mytologi træder man ind i en kulturarv. I den sammenhæng tror jeg, det er en stor lettelse for lærerne, at vi har en fælles læseplan for fortælling.

Bag fortællingen ligger en grundantagelse af, at tilværelsen har mening. Vi fødes ind i en sammenhæng fra starten – ikke ind i et kaos, ikke til et individuelt projekt.”

Claudi Clausen

En skole på toppen

Et bredt fagtilbud

Bjerget Efterskole
8.-9.-10. klasse

Vi ses

www.Bjerget.dk
tlf 9799 1355

Ingen smalle steder

Som går i dybden

IDRÆT
MUSIK
GYMNASTIK

RINGE FRI- OG EFTERSKOLE

FÆLLESSKAB
ANSVARLIGHED
SELVSTÆNDIGHED

- 9. og 10. klasses prøver
- Røgfri skole
- Overskuelig skole med 110 elever
- Mange valgfag

Ring på 6262 1368 eller
find os på www.ringe-fsk.dk
Finn Larsen

BALLE
FRISKOLE
MUSIK- & IDRÆTSEFTERSKOLE

Ring eller mail efter brochure.
Dorthe og Jan P. Fredsted

Ballevej 57 - 7182 Bredsten • 75 88 12 05
info@balle-efskole.dk
www.balle-efskole.dk

Revision
+ Rådgivning
+ skoler

BDO ScanRevision

www.bdo.dk

Herning **København**
Markedspladsen 2 Havneholmen 29
7400 Herning 1561 København V
Tlf. 96 26 38 00 Tlf. 39 15 52 00

BDO

Veje til Vækst BDO ScanRevision

GUDENÅDALENS UNGDOMSSKOLE

8860 Ulstrup
10 mdr. fællesskole for 14-18 årige
fra medio aug. til medio juni.
Grundtvig/koldsk efterskole med:

GYMNASTIK OG IDRÆTSEFAG
med lederuddannelse

BOGLIGE FAG
(folkeskolens afgangsprøve og 10. klasses prøven)

ALMENFAG, VÆRKSTEDS- OG MUSIKFAG

Skoleplan sendes. Telefon 86 46 31 33
Email: info@gudenaadalen.dk
Hjemmeside: www.gudenaadalen.dk
Gertrud Henriksen og Jesper Emil Sørensen

www.harresoe.dk

Karl Andreassen tlf.: 20 68 19 91

Fremtiden er nu og her,
vi gør visioner til virkelighed!!

www.leika.dk

Erik Madsen tlf.: 30 91 55 20

